

MAL4-sopimuksen seuranta vuodelta 2022

Kunnanhallitus 18.09.2023 § 224
884/10.00.00/2022

Valmistelija hallintojohtaja Riina Kivistö

Tampereen kaupunkiseudun seutuhallitus on kokouksessaan 30.8.2023 § 87 käsitellyt MAL4-sopimuksen seuranta vuodelta 2022. Seutuhallitus on hyväksynyt sopimuksen seurantaraportin vuodelta 2022 ja lähettänyt sen tiedoksi seudun kuntiin.

Seutuhallituksen valmistelu:

MAL- sopimusmenettelyn taustaa

Tampereen kaupunkiseutu ja valtio solmivat vuonna 2020 maankäytön, liikenteen ja asumisen sopimuksen vuosille 2020-2023. Se nojaa rakennesuunnitelman linjauksiin ja niitä tarkentaviin osaojelmiin ja suunnitelmiin. Sopimuksella tuetaan kaupunkiseudun kestävä kasvua, luodaan edellytykset monipuoliselle asuntotuotannolle sekä liikennejärjestelmän kehittämiseksi. Sopimuksella vahvistetaan myös kuntien välistä yhteistyötä ja pitkäjänteistä suunnittelua.

Sopimusmenettely on ollut kaupunkiseudulla voimassa vuodesta 2011, jolloin laadittiin Suomen ensimmäinen MAL-aiesopimuspilotti. Sitten menettely on vakiintunut neljän suurimman kaupunkiseudun ohella kolmelle muulle kaupunkiseudulle. Menettelyn piirissä ovat nyt Helsingin seutu, Tampereen seutu, Turun seutu, Oulun seutu sekä uusina tulokkaina Jyväskylän, Kuopion ja Lahden seudut.

MAL-sopimus hyväksytään hallituskausittain. Se sisältää pitkän aikavälin tahtotilan sekä neljän vuoden toimenpiteet ja niiden rahoituksen. Sopimuksen valmistelu ja seuranta toteutetaan seudullisissa päätösraakenteissa. Sopimuksen hyväksyvät seutuhallituksen ehdotuksesta kuntien valtuustot. Valtion sitoutuminen tehdään valtioneuvoston periaatepäätöksellä.

Oleellinen osa MAL-menettelyä on sen vuosittainen seuranta osapuolten yhteisessä kokouksessa. Valmistunutta raporttia koskeva seurantakokous pidetään Tampereella 6.9, ja siihen osallistuvat valtio-osapuolen lisäksi seutuhallituksen nimeämä kaupunkiseudun neuvotteluryhmä. Seututietopäällikkö Jussi Välimäki on koontanut seurantaraportin paikkatietoaineiston. Liikennejärjestelmäpäällikkö Tapani Touru on raportoinut liikenteen hankkeiden edistymisen. Seutusunnittelupäällikkö Kaisa Kuusela on raportoinut maankäytön ja asumisen toimenpiteet.

Yhteenveto seurantaraportista

Liikenteen sopimuskohdat ja -hankkeet:

Sopimus sisältää seudullista liikennejärjestelmätyötä koskien neljän tyyppistä tavoitteistoa:

- Seudulliset suunnitelmat, selvitykset ja kehitystyö
- Kuntien ja valtion yhteinen suunnittelu, selvitys- ja kehitystyötä
- MAL-sopimuksella määritelty rahoitusyhteistyö
- Muut sopimukseen kytkeytyvät valtion toimenpiteet

Seudullisina suunnitelmina valmistui kävelyn ja pyöräliikenteen kehittämissohjelma vuonna 2021, pysäköinnin seudullisten periaatteiden toimeenpano suunnitelma 2022 sekä lähijunaliikenteen visio ja tiekartta toteutukselle vuonna 2022. Valmistumisen jälkeen on käynnistetty seudullinen yhteistyö tiekarttojen toimeenpanemiseksi. Joukkoliikenteen kehityskuvatyo oli vuoden 2022 lopussa viimeistelyvaiheessa sekä selvitys liikenteen ja liikkumisen teknologioiden ja palvelujen kehittämiseksi oli käynnistynyt. MAL-rahoitusta käytettiin myös kestävän ja turvallisen liikkumisen suunnitelman laatimiseen. Sopimuskauden loppuun 2023 mennessä kaikki sopimuksessa mainitut selvitys- ja suunnittelutehtävät valmistuvat.

MAL-sopimuksessa sovittiin myös kaupunkiseudun kehityksen kannalta keskeisistä suunnittelukohteista valtion ja kuntien yhdessä edistettäväksi Suomi-radon, Tampereen asemakeskuksen sekä henkilöratapihan, Ylöjärven raakapuuterminaalin siirron suunnittelu ovat edenneet, mutta edellyttivät vuoden 2022 lopussa edelleen huomiota ja määrätietoista etenemistä kohti toteutusta. Tampereen järjestelyratapihan siirron suunnittelu ei ole edennyt toivotulla tavalla.

MAL-sopimuksessa sovittiin valtion rahoituksesta seudun asemanseutujen kehittämiseen, raitiotiesuunnitteluun ja toteuttamiseen, joukkoliikennepalvelun tukemiseen, Vaitinaron liittymän suunnitteluun sekä kävelyn ja pyöräliikenteen sekä seudun liikennejärjestelmätyöryhmässä sovittavien hankkeiden toteuttamiseen. Rahoitusyhteistyö on edennyt sovitusti, joskin Vaitinaron suunnittelun etenemisessä on ollut viipeitä, joita on osin osattu ennakoita. Raitiotien osalta Tampere ja Pirkkala ovat lisäksi toteuttaneet MAL-sopimuksessa mainitun kohti toteutusta tähtäävän hankesuunnitelman, johon valtio ei ollut budjetoinut rahoitusta.

Sopimukseen on kirjattu lisäksi muita kohteita, joita kaupunkiseutu piti tärkeinä huomioida valtakunnallisen liikennejärjestelmätyön laadinnassa. Seudulle merkittävät hankkeet (lähijunaliikenne, henkilöratapiha, Suomirata, valtatieverkosto, Vaitinara, lentoasema) ovat lähtökohtaisesti tulleet hyvin noteeratuksi valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa sekä sen investointiohjelmassa. Niiden kehittämiseen ei kuitenkaan ole saatu kansalliselta tasolta riittävässä määrin rahoituspäätöksiä. Hankkeiden edistäminen suunnitelmista toteutukseen edellyttää yleisesti erityistä huomiota.

Maankäytön ja asumisen sopimuskohdat ja -hankkeet

Kuntien valmistelua koskevat sopimuskohdat

Seurannassa lähes kaikkien sopimuskohtien voi todeta edenneen tavoitellusti ja vahvistaneen seudun valmiutta tuottaa ja ottaa vastaan kasvua kestäväällä ja laadukkaalla tavalla. Muutamissa teemoissa molempien sopimusosapuolten toiminnasta voi kuitenkin tehdä havaintoja, joita olisi hyvä työstää jatkossa.

Sopimuksen kohdissa Riittävä ja monimuotoinen asuntotuotanto sekä Asuinympäristön laadun sekä sosiaalisen ja toiminnallisen monimuotoisuuden vaaliminen on kohtia, jotka on hyvä nostaa tässä vaiheessa esiin. Esiin nostetut sopimuskohdat ovat suluissa numeroituna:

- Kohtuuhintaisen asuntotuotannon tontinluovutusohjelmat (30.)
- Asunnottomuuden puolittaminen (38.1)
- Rakenteen energiatehokkuuden kehitysohjelma (39.)

Kohtuuhintaisen asuntotuotannon tontinluovutusohjelman laatiminen on MAL-sopimusten keistosopimuskohta. Tähän mennessä puolet seudun kunnista on käynyt systemaattiseen ohjelmointiin tässä teemassa. Ohjelmien puuttuminen haastaa tuotannon tasaista jakautumista seudun eri osiin, mutta se vaikuttaa myös mm. edunvalvontaan. Seutuna olisi helpompi viestiä valtion suuntaan ARA-rakentamiseen liittyvissä asioissa, mikäli käytössä olisi yhtenäiseksi koostettu tonttitarjontaa ennakoiva paperi. Tällainen dokumentti olisi vahva viesti kuntien tahdosta vahvistaa strategista otetta myös kohtuuhintaisessa asumisessa.

Sopimuksen tavoite asunnottomuuden puolittamisesta edellyttää panostamista asumisneuvontaan. Asia on myös tunnistettu seudun asuntopoliittisessa ohjelmassa. Asunnottomuuden hoito kytkeytyy nykyisin myös Pirkanmaan hyvinvointialueen toimintaan. Kunnat ovat silti jatkosakin tärkeitä toimijoita ilmiön hallinnassa.

Rakenteen energiatehokkuuden kehitysohjelmaa ei ole laadittu, mikäli kuntien laatimia Hinku-tiekarttoja ei lasketa sellaisiksi. Sen sijaan MAL-sopimuskaudella tuotettu seurantaväline antaa hyvin pohjan kehitysohjelman laatimiseen jatkossa.

Valtion osuus maankäytön ja asumisen kehittämisestä

Valtion hallinnoiman ja omistuksessa olevan maankäytön alalla ei ole tapahtunut erityistä edistystä. (10., 11., 34.)

ARA-rakentamista käsittelevissä sopimuskohtissa (31. ja 32.) painotetaan rakentamisen kohdistumista keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeelle. MAL-sopimuksen tavoitekirjauksessa eriytymisen ehkäisy on asetettu tärkeäksi valmistelua ohjaavaksi tavoitteeksi. Vaikka kohtuuhintaisen rakentamisen määrälliset tavoitteet on saavutettu, haasteita on havaittu hankkeiden läpimenossa ko. vyöhykkeillä ja toisaalta ARA-rakentamisen kasautumisessa alimpien hyvinvoinnin tasojen alueille.

Myönteisiä ARA-rahoituspäätöksiä on haastava saada kohteisiin, joissa on toiminnallisuuteen liittyviä tai rakenteellisia laatuvaatimuksia tai joiden sijainti tuottaa valtiolle taloudellista riskiä. Tämä osoittaa seudun olevan ARA:n taloudellisiin raameihin paikoin liian kallis ja toisaalla hankkeiden olevan ARA:n tarkasteluissa taloudellisilla riskirajoilla.

Seurantaportti on esityslistan liitteenä.

Lisätietoja kunnanjohtaja Heidi Rämö, puh. 040 133 7803

Esittelijä	Kunnanjohtaja
Päätösehdotus	Kunnanhallitus merkitsee tiedoksi MAL4-sopimuksen seurannan.
Päätös	Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti päätösehdotuksen.

Merkittiin pöytäkirjaan, että kaavoituspäällikkö Teija Mäkelä poistui kokouksesta tämän pykälän päätöksenteon jälkeen klo 17.12.

Tiedoksi	Tampereen seudun seutuhallitus
----------	--------------------------------